

MA Φ GYELŐ

A MAGYAR
FIZIKUSHALLGATÓK
EGYESÜLETÉNEK
HAVILAPJA

XIII. évfolyam, 6. szám

2003. november

Szeptikus konferencia 5. oldal

„Télapó-detektor: egy nagyon szép, norvégmintás sízokniba súly-, és érintés érzékelőt szerelt a feltaláló. Csenget amikor belepottyan a szaloncukor. Erősen mítoszromboló, nem szeretjük.”

Elfogtunk egy levelet 5. oldal

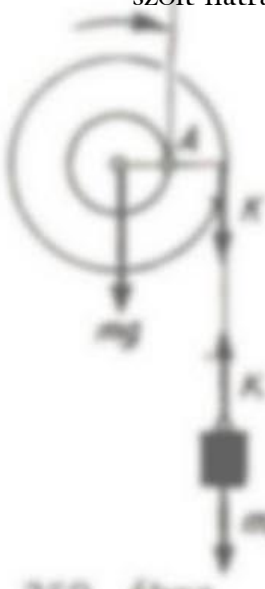
„Egy délután, szokásos ebéd utáni szendergésből arra riadtam, hogy megérkezett hős szabadítóm. Kimenekített börtönömből, ami fáj ugyan kicsit, de aztán sokszorosán kárpótolt a sors az elszenvedett kínokért. Mivel magánál nem tarhatott, érthető okokból, nehogy megtaláljanak nála fogva tartóim, hajóra tett, és egy kis csatornába dobott...”

Vitorlák, hullámok, fellegek 8-9. oldal

„Hirtelen csuklani kezdtem, amitől lassan ringatózni kezdett a hajó. Soha nem hittem volna, hogy egy két tonnás testet ekkora erő kifejtéssel mozgásba lehet hozni! *Psszt! Kirázod a vitorlákból a szelet!* – szólt hátra egy zsörtölődő hang...”

Tarokk 10. oldal

„A fenti példa is mutatja, hogy nem érdemes úgy kilépni az utcára, pláne világkörüli útra indulni, hogy nem viszünk magunkkal tarokk-kártyát.”

Hol vagy?

Köztetek

Néha elmerengek azon, hogy vajon érdemes-e csinálni. Érdemes-e a szabadidő nagy részét a Mafihére, a Mafigyelőre áldozni? Érdemes-e cikkeket írni vasárnap délutánonként, érdemes-e olvasószerkeszteni péntek este, és tördelni szombat hajnalban? Általában nem tudom a választ, de mire idáig jutok, a nem tudomig, addigra elkészül a cikk, elküldöm az újságot a nyomdába. S néha, sajnos viszonylag ritkán, de megérkezik a válasz. Ez történt a napokban is.

Hétfő reggel volt. Éppen nagyon szomorú voltam, elkeseredett, s a vajon meddig érdemes ezt csinálni kérdés motoszkált a fejemben. Amikor az egyetemen bekapcsoltam a számítógépet, egy cikk várt. Egy cikk, egy levél, vagy inkább valomás. Elolvastam. Mire a végére értem, a szemem megtelt könnyekkel. S azóta is, ahányszor csak olvasom. Vagy csak rá gondolok. Most is...

A bennem mocorgó kérdés azonban többé már nem volt kérdés. Igen, érdemes! Érdemes ezekért a pillanatokért, ezekért az érzésekért! Érdemes volt, és érdemes most is, és a jövőben is. Bár én nem vagyok fizikus, még csak hallgató sem. De befogadtatok, itt vagyok, s itt is maradok, köztetek.

Még egyszer elolvastam, s mire a végére értem már minden bánatom a múlté volt. Az első hallgató, aki belépett az irodába, már csak egy vidám lányt talált. Aztán nem sokkal később megcsörrent a telefon. Te voltál a vonal túlsó végén. Egy rövid beszélgetés, s megjelentél az ajtóban. Még a délelőtt folyamán beköszöntek a többiek is. Aznap valahogy másképp néztem rájuk, s azóta is, valami mást érzek irántuk. S tudtam, hogy a következő szombat hajnalán újra újságot fogok tördelni. Nektek, értetek. Mert érdemes.

*Babinszki Edit
főszerkesztő*

Ősz volt, mert ősznek kellett lennie. Közeledett az egyetem. Vagy mi közeledtünk felé. Bár erre akkor nem gondoltunk. Meleg volt, az ősz közeledett, a nyár távolodott, de még itt volt, és mi közeledtünk egy kacskaringózó, vékony, kis műúthoz, vágtunk át épp a csalánoson. Akkorra már rájöttem, hogy meleg ide vagy oda, farmert kell húzni reggel. Mentünk a csalánban. Elöl ketten, valami magas szőke, nem tudtam, hogy hívják; hiába próbáltam lelesni a céduláról a nyakában a nevét, nem sikerült. Csak annyit tudtam róla, hogy fizikus (persze hallgató, de akkorra már fejlődött annyit az önérzetem, hogy tudjam, a hallgató is fizikus, sőt magamat is bátran vallottam annak, noha egy óráam sem volt még...). A másiktól már többet tudtam. Például, hogy nem is fizikus. Az volt, de otthagytá, most a Műszakira

jár, informatikusnak. Megálapítottam még, hogy biztos sokat túrázik, folyton a tájolóját babrálta. De jól, mert mindig odataláltunk, általában előbb is, mint más; át mindenben.

Mentünk az úton. Nem beton, hanem sáros, felázott; pocsolyákat kellett kerülgetni, de az út mentén szerder volt. És szerencsére most nem akartunk letérni az útról. Ettük a szedret. Mellettem egy lány, nagyon hosszú hajjal és nagyon széles mosollyal. Figyeltem kicsit – mindenkit figyeltem, hátha még máskor is találkozom velük. A nevét neki sem tudtam, csak megfigyeltem, hogy ahogy meggyünk, vagy ha állunk, vagy ha nevet, mindig kipirul az arca. És hogy köveket kocogtat. Hát kocogtasson. Általában egy, az előző kettőnél alacsonyabb fiúval volt. Nem ismertem – persze senkit sem, úgyhogy ez felesleges meg-

jegyzés volt, de megpróbáltam megismerni, kiismerni. (Az előbbi többé-kevésbé, ez utóbbi kevésbé sikerült.) Egyenes derékkal ült a tuskókon, padon, földön, mindig kihúzta magát, ennyit láttam rajta elsőre.

Mentünk a kacskaringózó, vékony, kis műúton. Lógott az eső lába, be volt borulva, de még nem esett. A rét mellettünk zöld volt, az idő hűvös, a forrás már állítólag nem túl messze. Mellém lépett, akit előző este is figyeltem. Valamiféle egyetemi síbajnokságos póló volt rajta, ami nem teljesen illett az augusztus végi fülledt meleg-

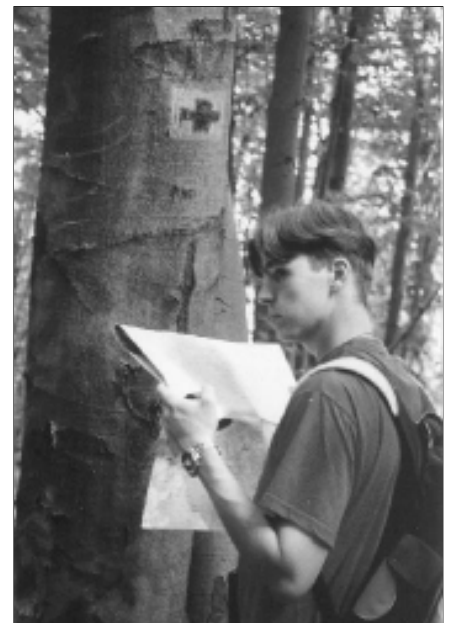
hez. És beszélgetni kezdtünk. Hogy milyen jó újságot csinálni, fizikusoknak. Milyen jó szerkeszteni, tördelni éjszaka. Rendelünk pizzát, ezzel csábított. Frissen, középiskolából jöttként egészen más élet volt ez, mint amiben eddig éltem. Másnak tűnt. Azt mondta, az van, amit csinál magának az ember, ha sakkozni szeret, alapíthat sakk-kört. Az van, amit akarunk, de csak, ha megcsináljuk. Nem tudtam, elhittem.

Hazudtam. Nem akkor láttam először, hanem az első napon, amikor négy órát dekoltunk az egyetem épületében. Ő bejött, körbevezetett mindenkit, megmutatta az Irodát. Kulcsa van hozzá! – döb-bentem meg. Kulcsa egy egyetemi szobához!

Mentünk a vékony, kis úton. Kanyarok jöttek, ágak lógtak be, szűkültek az út. Sokat mentünk, én köztetek. Mint a legfiatalabb. Nekem ti jelentetek a Mafihét. Vagy jelentetek. Akkor a kis műúton, az erdőben. És később is, főképp. Találkoztam régi nagyokkal, és új elnökökkel, de az első emlékek, érzések nem sokat változtak. De mégis, hol vagytok most? Hol vagy?

Én maradtam. Harmadévesen a legtapasztaltabb Mafihés az elnökségek környékén. Rossz érzés egyedül maradni, amikor köztetek indultam.

HS

Taggyűlés 2003.

Mafihe MFHB

A BME-s Mafihések elég nagy számban vettek részt az idei kgy-n, Rátkán. Hiába, már megint túl jó volt a MFHB PR-tevékenysége. S nem nyugodhatunk, mert nyughatatlanok valánk, s elele két hét és újabb eseménydús Mafihe MFHB program. Változó világunkban nekünk is változnunk kell, hiszen a helybenjárás már visszalépésnek számít. Ezen elv jegyében (és persze azért, mert benne van a HB SZMSZ-ben, hogy kell évente legalább egyszer, „mcopy kgy”-stílusban) hívtam össze a Mafihe MFHB taggyűlést 2003. október 14., kedd 19 órára. A nagy eseményre a BME Wigner Jenő Kollégium Nagytermében került sor. Háromnegyed hétkor csak én voltam a teremben, hét óra előtt öt perccel már hárman voltunk és negyed nyolcra határozatképesek lettünk. A taggyűlés megnyitására 11 bátor MFHB tag volt jelen, hogy meghallgassa a 2002/2003-as tanévre választott HB-vezetés évi beszámolóját, és megválassza az új tanévre az új vezetőt.

A napirendi pontok ismertetése után a taggyűlés egyhangúlag elfogadta a javasolt napirendet.

Ezek után a taggyűlés szintén egyhangúlag elfogadta a levezető elnöknek jelölt Rapp Ákost, a szavazatszámoló bizottság két tagjának jelölt Patay Gergelyt és Demus Tamást, jegyzőkönyvvezetőnek Homlok Renátát.

Ezen peremfeltételek mellett hallgatta meg a HB nevében elmondott egyszemélyes beszámolót a taggyűlés, és fogadta el. Majd következtek a jelölések a vezető posztjaira: elnöknek Botka Bea, titkárnak Köves Bálint és Szekeres Balázs, gazdasági felelősnek Karácsonyi József Sándor, tájékozta-

tási felelősnek Szatmári Zsolt, számítástechnikai felelősnek Tóth Sándor, kulturális programfelelősnek Homlok Renáta jelöltetett. A jövőre vonatkozóan egész szép terveket hallhattunk valamennyi jelöltől a maga pozíciójának tökéleteshez aszimptotikusan tartó betöltésére vonatkozóan. Remélem minden ígéret valóra is válik, s a Mafihe MFHB fényre derül.

A listás szavazás eredménye a következő lett:

A Mafihe MFHB Taggyűlése a 2003/2004-es tanévre a HB vezetésben:

Botka Beát (II. évf.) 10 igen, 0 nem, 1 tartózkodás mellett elnökké, Szekeres Balázst (I. évf.) 6 igen, 4 nem, 1 tartózkodás mellett titkárrá (Köves Bálintot (II. évf.) 4 igen, 6 nem, 1 tartózkodás mellett nem választotta meg a taggyűlés titkárrá), Karácsonyi József Sándort (III. évf.) 10 igen, 0 nem, 1 tartózkodás mellett gazdasági felelőssé, Szatmári Zsoltot (I. évf.) 11 igen, 0 nem, 0 tartózkodás mellett tájékoztatási felelőssé, Tóth Sándort (I. évf.) 11 igen, 0 nem, 0 tartózkodás mellett számítástechnikai felelőssé, Homlok Renátát (II. évf.) 11 igen, 0 nem, 0 tartózkodás mellett kulturális programfelelőssé választotta meg.

Mint leköszönő elnök nagy várakozással, reménnyel és remélem érdemi tapasztalattal adom át az elnöki tisztséget az új elnöknek, aki a Mafihe MFHB első női elnöke. Egyúttal szeretném a tavalyi HB minden tagjának megköszönni a közös munkát, a segítséget annak érdekében, hogy a HB, ha kicsit dőcögve is, de ilyen nagy aktivitással működhetett az elmúlt tanévben. Különösen szól a köszönetem Rapp Ákosnak (V. évf.), aki golya-

korától rengeteget dolgozva vett részt a HB-vezetésben. Lényegében titkárként, kulturális programfelelősként, elnökként, gazdasági felelősként végigjárta a HB-ranglétrát, így hát mondhatom, hogy elég tapasztalt embertől vált meg a HB (mellékesen jegyzem meg, hogy amellet, hogy ötöd éves, jelenleg ő a BME TTK HÖK elnök is), de ígérete szerint távolról továbbra is segít bennünket tapasztalataival, tanácsaival.

Ákos mellett meg kell említenem még Megyer Balázst (PhD I. évf.), aki három éve volt már a HB-vezetés tagja, mint számítástechnikai felelős. Ő azonban teljesen nem került ki a Mafihe MFHB-s pozíció-

vállalás sodrásából, mivel a kgy az Ellenőrző Bizottság tagjának választotta az MFHB részéről.

A tavalyi kulturális programfelelősünk Kövesárki Péter (IV. évf.) szintén nem vállalt már tisztséget, neki a tavalyi egy évi munkáját köszönöm.

Amint azt már a múlt havi számban is írtam, az új HB-nek rengeteg feladata lesz ebben a tanévben, s remélem beváltja a hozzá fűzött ígéreteket és tényleg tovább tud haladni új dolgokat bevonva az elődök által kitaposott „sárga köves úton”, rászolgálva majdan a legaktívabb jelzőre, s minden jóra, hiszen azért van, hogy nektek hallgatóknak jobb legyen!

KJS

A fizikusok szakestje

DHB

Évekkel ezelőtt a Debreceni Egyetem elsős fizika szakos hallgatói a tanévet egy ún. szakesttel nyitották meg. Mi is az a szakest? A laikusok számára valami tudományos foglalkozásra utalhat, de a valóságban ez egy szórakoztató golyaavató buli.

2003. október elsején, szerdán este 19:00-kor ezt a régi hagyományt az elsős golyák számára újra felelevenítették. Mondhatom, felejthetetlen élményben volt részünk. A Debreceni Egyetem Kísérleti Fizika Tanszéke előtt volt a gyülekező. Izgalommal, kíváncsisággal, de ugyanakkor félelemmel váraoztunk. Öt fős csapatokat alakítottunk, a felsőbb évesek irányításával elindultunk, és teljesítettük az első fontos feladatot. Területenként meglátogattunk egy útba eső szórakozóhelyet. 21:00-ig jól kellett éreznünk magunkat – mi jól éreztük! Ezek után, a következő állomás az Új Vigadó volt. A csapatoknak érdekes feladatokban kellett összemérni fizikai és szellemi erejüket, például, hogy ki tud 30 perc alatt felszállni a villamosra, és az érvényesített jeggyel és a vezető nevével visszasietni a Vigadóba. Volt még kocktélkeverés, állatkeresés és sok „különös” feladat. Diákok és tanárok egyaránt jól szórakoztak. Az elsősöket kellőképpen felavatták és „beavatták”. A vetélkedő után következett a hajnalig tartó disco.

István

Biztatás az elsősöknek

Avagy gondolataim a Mafihéről

Remélem, sokan vannak közületek, akik nem bánták meg azt, hogy csillagász, fizikus, vagy más, fizikával foglalkozó szakon tanulnak, és azt is remélem, hogy akad közülük olyan, akinek marad szabadideje a tanulás mellett, és azt szeretné egy jó társaságban eltölteni.

Hát pontosan az ilyen emberkének szól ez a cikk.

Már több, mint két hónapja az egyetem polgárai vagytok, így láthatjátok, hogy itt már nincs senki, aki összefogjon egy kisebb társaságot (mint az ofő annak idején...), ezért nekem bizony nagyon hiányzott egy kisebb közösség, az érzés, hogy tartozom valahova és nem egyedül élek ebben a nagyvilágban. Persze voltak csoporttársaim, akikkel összehaverkodtam, velük most is jóban vagyok, de az mégsem volt ugyanaz. Én egy

véletlen folytán keveredtem bele a dolgokba, és azóta csak még jobban benne vagyok. Az történt, hogy a Gólyamafigyelőben volt egy cikk a CERN-kirándulásról, ami pár embernek megtetszett, és bejöttünk megkérdezni, hogy lehet-e jelentkezni. Gönci Balázs egy széken ült és az éppen aktuális Nyúzt olvasta. A válasza a következő volt:

– Ha megszervezitek, mehetek.

Elkezdtünk kérdezősködni, mit is kellene pontosan megszervezni, és miután úgy éreztük, hogy eleget tudunk, elvonultunk gondolkodni. (Bárcsak többet kérdeztünk volna...) Balázs legnagyobb meglepetésére, később megint beállítottunk az irodába, és elvállaltuk a szervezést. Valahogy így indult azóta is töretlenül szárnyaló Mafihés karrierem.

Bekerültem egy társaságba, de a társaság bizonyos ellenszolgáltatásokat is elvár! Ha elvállalsz valamit, azt illik a tőled telhető legjobban megcsinálni. Én úgy gondolok erre a dologra, mint egyfajta személyiségfejlesztő tréningre, ami felkészít (ha egyáltalán fel lehet készülni) a nagybetűs ÉLET-ben eléd kerülő problémákra. Gondolok itt arra, hogy bizonyos problémákkal jobb minél hamarabb szembesülni, és nem csak a közelgő vizsgaidőszakra gondolok, hanem például tapasztalatokat szerezhetsz pénzügyekben, koordinálásban stb.

Más nézőpont is létezik. Ha bármilyen tárgyból gondod van, nyugodtan fordulhatsz egy felsőbbbéveshez, biztos segíteni fog neked. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy megismerheted őket és az érdeklődési/kutatási terü-

leteiket. Persze ez most még nagyon távlatinak tűnik, de a kutatópályádon sok hasznát veheted az itt kialakult ismerettségnek. Valami hasonló a Mafihe alapszabályában célként van kitűzve:

„Az egyesület célja, hogy... lehetőséget biztosítson... a hallgatók tudományos tapasztalatcseréjére, hazai és nemzetközi szinten egyaránt...”

Barátokat, barátnőket szerezhetsz, hasonló érdeklődési körű emberekkel vagy körülvéve, és az extra-szolgáltatások sem elhanyagolhatóak...

Mire is gondolok? Ha akkor nem megyünk be az irodába, nem jutottam volna el Svájcba, Genfbe, ahova az idén is megyek, nem hívtak volna HÖK-vezetőképzőbe, mehettem volna evezni a Tiszára – de egyéb elfoglaltságaim miatt (nyaralás...) nem mentem –, októberben voltam a Balatonon vitorlázni, ami felejthetetlen élmény volt, és még ki tudja, mi vár rám az elkövetkezendő pár évben. Az életem unalmas és monoton lenne, és szépen lassan beleszürkülnék az egyetemi életbe.

Ezért jó Mafihésnek lenni.

Andris

Gólyatábori emlékek 2003.

Az eltévedtek emlékére

(Írta a Testvériség-túra hazafelé, a vonaton)

Eltévedtem a gólyatúrán,
Fenn a magas Zemplénben,
S lassan az első csillagok immár
Pislákolnak az égen.

Azt mondom hát, drága barátim,
Ne verjünk most már sátrat.
Hagyjuk inkább, hogy egy kanna borral
Beterítsen a bánat.

Lebukik fejem, és úgy zokogok,
Mert nézek körbe a tájon,
Szépen lassan rájövök én:
Nem itt van a regéci várrom.

Eltévedtünk, nincs mit tenni,
Itt ér ez az út véget:
Hogyan találjam meg a zöld jelzést,
Ha elvesztettem a kéket?

Node:
Lebukik...

A szervezők

(a Gyöngyhajú lány dallamára íródott, egy szervező által kiadott szivacsjegyre)

Egyszer volt egy gólyatábor,
Jó messze állt minden sátor,
Mіндеzt ők szervezték meg minékünk,
S mi cserébe semmit nem teszünk.

refr.:

Igen ő a főszervező,
Minden neki köszönhető,
Sátortáborat állíthatunk,
Tábortűznél közbort iszunk.

Eszünk jó vacsorát,
Megisszuk az összes piát,
Van-e kondér, kanál?
Minden rajta áll.

Ha az erdőn egyedül vagy,
Eljön érted Dávid, a nagy.
Balázs sem tétlen, próbál tenni,
Számháborút megszervezni.

refr.

Agapé is sürog-forog,
Főleg, ha a gyomrunk korog.
Már reggel volt, tíz sezlony szólt,
Orsi mindig mindent megold.

refr.

Ne hidd el!

Szkeptikus konferencia

„Vad, viharos éjszaka dühöngött Skócia nyugati partjai fölött. Ezen történetünk szempontjából ugyan ennek különösebb jelentősége nincsen, miután történetünk nem Skócia nyugati partjain játszódik, hanem” a székesfehérvári skeptikus konferencián.

Gertrúd, a nevelőnő vállalta – ha már úgylis arra jár – hogy tudósítja olvasóinkat erről az izgalmasnak ígérkező eseményről.

Felmossuk-e a lépcsőházat? Miért e vicházmeisteri kérdés – mint konferencia cím? A válasz dr. Hudoba György bevezetőjében található:

„Sokan kérdezik a skeptikusoktól, miért kell fellépni az áltudományos nézetek ellen, kinek és miért káros az, ha valaki nem fogadja el a „hivatalos tudomány” álláspontját? Egyébként sem igazán hálás feladat a kritikus gondolkodás népszerűsítése. Az írott és elektronikus sajtó szívesebben mutat be örökmozgókat, minted gyógyító csodaszereket, természetfeletti képességeket – függetlenül azok igazságtartalmától – mint igazi tudományos eredményeket. Ezt a világjelenséget kommentálva Kendrick Frazier, a Skeptical Inquirer című szaklap főszerkesztője a lépcsőház felmosásához hasonlította a skeptikusok tevékenységét. Amikor már éppen végeznénk a takarítással, jön valaki, és összemászkálja, úgy-hogy kezdhettek elől az egészet. Fárasztó dolog, de rendetlenségben nem lehet huzamosabb ideig élni.”

Gertrúd, nevelőnői elfoglaltsága miatt a délelőtti előadásokat nem tudta meghallgatni, ezért egy autentikus forrásra támaszkodik: <http://forum.index.hu/forum>.

<http://www.c3.hu/~tillmann/konyvek/ezredvegi/szathmary.html> – az érdeklődők itt is olvashatnak a témáról.

A délután első előadója Magyar Tamás, a Szabványügyi Hivatal osztályvezetője volt. Világmegváltó találmányok című előadásából megtudtuk: amikor hónod alatt a legújabb örökmozgó találmányod dokumentációjával beszélsz a hivatalba, elég annyit mondanod: – Ez itt egy örökmozgó. A hivatal dolga bizonyítani: – Nem, nem! Ez nem lehet örökmozgó, ezért és ezért. – Ha nem tudja bizonyítani – feltaláltad.

E klasszikus örök-találmányon kívül is vannak figyelemre méltó szabadalmak. Persze nem itthon, hanem Amerikában.

Télapó-detektor: egy nagyon szép, norvégmintás szízniba súly-, és érintés érzékelőt szerelt a feltaláló. Csenget amikor belepottyant a szaloncukor. Erősen mítoszromboló, nem szeretjük.

Fagylalttölcsérben gombócforgató motor: magáért beszél.

Az energia-megmaradás szerepe a fizikában címen tartott előadást Dr. Hraskó Péter, fizikus. Az energia minden körülmények között megmarad? Biztosak efelől nem lehetünk, viszont a történelem során eddig mindig igaznak bizonyult. Megtudhattuk, hogy időnként még a legnagyobb fizikusok is úgy gondolták, sérülhet ez a törvény, végül azonban mindig megoldódott a helyzet (pl. bétabomlás spektrumában mutatkozó anomáliákra nem az energia eltűnése, hanem a neutrínók adják a helyes választ).

Mi lenne, ha újra indítanánk a szalagot? Szathmáry Eörs, egyetemi tanár – evolú-

ció, egysejtűek, gének – ha újra kezdődne az élet kialakulása, vajon ugyanilyen életformákkal találkozoznánk? <http://www.c3.hu/~tillmann/konyvek/ezredvegi/szathmary.html> – az érdeklődők itt is olvashatnak a témáról.

Az eltűnt 300 év nyomában. Dr. Lukács Béla, fizikus meglepő módon a történelemtudomány rejtelseibe vezette be hallgatóit, ám az előadás végére nyakig ültünk a csillagászat „akkor történt-e a napfogyatkozás, vagy száz évvel később/előbb” dilemmájában.

A Nap-Hold-Föld rendszer változó keringési adatai alapján kiszámítható-e, hogy mikor tűnt el 300 vagy 96 év. Négy koncepció – egy művészettörténész, két matematikus-fizikus, és a tanult kánon – összehasonlítását elemezve arra a megállapításra jutott: fogalma sincs hol a hiba a számításokban, de valami van.

Egy érdekes beszélgetés Lukács Bélával: <http://telapo.kodolanyi.hu/>.

Gertrúdnak indult a vonata, ezért sajnos nem tudott részt venni a csillagvizsgáló megtekintésén.

zé és wad

Elfogtunk egy levelet

Drága Jencikém!

Világutazó lettem. Vége az unalmas, sötétben töltött napoknak, az örökös magánynak, bezártságnak. Vége! Te ott, a kollégiumi szemétdobó falán, nem ismered, milyen az igazi élet. Szoktál nekem (persze csak régebben, amíg nem fordult ilyen nagyot velem a világ) hencegni, hogy mennyivel jobb sorod van ott, bejönnek hozzád, figyelheted, ahogy leöntik melletted a szemetet, megpróbálgatod kitalálni, vajon mit ettek, míg én meg csak kuksolok a sötétben, és két törekvő, versengve növekvő kaktuszt bámulhattam, de őket is csak alulról.

Most viszont, itt hajókázom a Fekete-tengeren, s megpróbálok magam a Dardanellák felé kormányozni, mert hát ott északra a Krímnél biz elég hideg a víz, másrészt meg kíváncsi vagyok az Aranyszarv-öbölre, meg a sok mecsetre.

De várj csak, te azt sem tudod, hogy kerültem ide. Egy délután, szokásos ebéd utáni szenderegésemből arra riadtam, hogy megérkezett hős szabadítóm. Kimenektett börtönömből, ami fáj ugyan kicsit, de aztán sokszorosan kárpótolt a sors az elszünetelt kínokért. Mivel magánál nem tarhatott, érthető okokból, nehogy megtaláljanak nála fogva tartóim, hajóra tett, és egy kis csatornába dobott. Onnan hamar a világosban bukkantam ki, megpróbáltak ugyan feltartóztatni, de hát nem véletlenül gyakoroltam a sötétben oly sokat a szabadulás percét várva, könnyen átcsusszantam a rácsok közt. Hatalmas folyón evickéltem lefelé. Láttam városokat elsuhanni, fálvakat, hidakat. Egy idő után a halászhajók már egy számomra érthetetlen nyelven kezdtek beszélni; külföldre menekültem, nyugodtam meg, innen már biztos nem fognak kiadni, ha nyomomra is bukkannának. Aztán egy térképet sodort mellém a víz, rátelepedtem, és most hajóm és útitervem is egyben.

Velencébe szeretnék eljutni, ott szívesen odatapadnék egy kikötői cölöpre, és csak nézném, és nézném a gondolázó párokat, a Doge Palotát, a Szent Márk teret, beszélgetnék a galambokkal, és boldog lennék. Még sok út van hátra, de érzem, sikerülni fog. Hidd el drága Jencikém, a világ sokkal színesebb, mint onnan a második emeleti lyukból látszik.

Ha megérkeztem, megírom a címetek, hogy tudj válaszolni. Addig gondolok rád, és remélem, neked is sikerül kijutnod onnan, ahová beszorultál.

Barátsággal ölel:

Dezső

(a világutazó penészgomba)

„Csillagászat kis teleszkópokkal”

Délkelet-európai csillagászati nyári iskola (2003. júl. 4-11., Belogradcsik)

Ez a kedves kis városka – Belogradcsik – a Balkán-hegység nyugati csücskében helyezkedik el. Innen nem messze található a Bolgár Tudományos Akadémia obszervatóriuma, ahol megrendezésre került a címben is szereplő csillagászati nyári iskola.

Noha a találkozót elsősorban Délkelet-Európa országait célozta meg, a résztvevők között volt új-zélandi, német, ill. magyar is.

Az előadások rendkívül érdekesek és élvezetesek voltak, ezek közül csak egy párat említenék, a teljesség igénye nélkül.

Prof. P. Niarchos, az Athéni Egyetemről, előadásában arról beszélt, hogy igen

fontosak lehetnek a kis teleszkópokkal végzett észlelések, különösen akkor, ha fel vannak szerelve CCD kamerával, jó az optikájuk, mechanikájuk és nem utolsósorban, ha jók az észlelési körülmények. Egész pontosan nem határozták meg, hogy mely teleszkópok számítanak a „kis” kategóriába, de nagyjából az egy méter alattiakat vették kisebbeknek (volt, aki a 60 cm-es átmérőt tekintette határnak). Prof. Niarchos azt is kihangsúlyozta, hogy milyen fontos is lenne létrehozni egy nemzetközi kistávcsöves hálózatot, ahol pl. diákokat is lehetne foglalkoztatni.

Hazai szinten ez már a mi egyetemünkön meg is valósult,

hiszen a csillagász szakos diákoknak is lehetőségük van gyakorlaton részt venni, vagy akár kutatómunkát is végezni az egyetemhez, ill. a Magyar Tudományos Akadémiához tartozó távcsövekkel. Ez azért is hasznos, mert a kisebb távcsövekkel végzett megfigyelések során megtanulhatják a távcsövek használatát, így mire egy pl. 8 méteres távcsőhöz jutnak az ifjú kutatók, addigra tudni fogják, hogyan kell megbízható észleléseket végezni. (Bár természetesen van különbség a kisebb és a nagyobb távcsövek használatában – a nagyobbakkal sokkal kényelmesebb és egyszerűbb a metódus, de annál nagyobb a felelősség.)

Ahogy arra feljebb is utaltam, a kis távcsövek nem csak gyakorlásra jók, hanem komoly kutatásra is, hiszen ha belegondolunk – a legnagyobb optikai távcsövek pár évtizeddel ezelőtti teljesítményét ma már többszörösen meghaladják a CCD-vel ellátott kisebb (pl. egy méteres) távcsövek.

Niarchos professzor szerint a nagyobb eszközök távcsőidejéért való vére menő küzdelem is enyhülne, ha több kisebb távcső lenne, és nem zárnák be a meglévőket.

De miért is zárják be a meglévő kisebb obszervatóriumokat Görögországban, Bulgáriában, és talán még más országokban is? Főként a fenntartási költségek miatt. Indokként az is felmerülhet, hogy a csillagászati mérések, felvételek hozzáférhetők az interneten. Csak-hogy az adatok és felvételek nem mindig kaphatók meg ingyen.

Dr. V. Golev és Dr. M. Tsvetkov, a Szófiai Obszervatórium munkatársainak előadása ezzel a témával volt kapcsolatos. Dr. Golev olyan, minden csillagászati területet átfogó, nemzetközi adatbázis gondolatát vázolta fel előttünk, amihez minden csillagász hozzáférhetne az interneten keresztül. Virtuális Csillagászat – ahogy Golev úr mondta. De ez problémákat vet fel, amik természetesen már benne is felmerültek. Először is a költségek – hogyan lehetne ingyenesé tenni a hozzáférést? Az adatbázis létrehozása, működtetése és biztonságossága nagy költséggel járna. És ha már szóba került – hogyan lehetne igazán biztonságossá tenni a jövő óriási, átfogó csillagászati adatbázisát?

Én úgy hiszem, ha a világon minden csillagász közösség fizetne egy minimális díjat a létrehozásért és a fenntartásért, akkor egész biztosan összegyűlné annyi pénz, hogy az „álmom” megvalósuljon. Ami a biztonságot illeti – ezt csak meglehet majd valahogy oldani –, különben sem hiszem, hogy nagyon nagy szálla lenne a crackerek szemében egy csillagászati adatbázis.

A Virtuális Csillagászati Adatbázis maga után vonja a Virtuális Obszervatóriumot.

A nyári iskola résztvevői.

Az Obszervatórium.

Gondolom mindannyian sejtjük, hogy nem ez fogja megátolni a kis obszervatóriumok sorozatos bezárását. Viszont a gondolat nem elvetendő, hiszen így bárki használhatná az űrteleszkópokat, maga választhatná ki a kívánt műszerrel készült felvételsorozatot, és dolgozhatná fel a saját és mások örömeire. A feldolgozott adatok pedig a Virtuális Csillagászati Adatbázisba kerülnének.

Lehet, hogy ezáltal vége szakadna az obszervatóriumokban töltött hangulatos estéknek, de több és pontosabb felvételhez és adathoz jutnánk. Kérdés, hogy hogyan lehet majd mindezt elérhetővé tenni minden ország részére? Azt hiszem eléggé kiábrándító lenne, ha a szerényebb anyagi helyzetben lévő országoknak csak a morzsa jutna. (Bár megmaradnának a szép obszervatóriumi esték...)

A Belgradcsikban tartott találkozó előadásai nem csupán a kis teleszkópok fontosságáról szóltak, például prof. E. Budding (Új-Zéland) a fotometrikus fénygörbeanalízis aspektusairól, prof. M. Contadakis (Görögország) az elektrofotometria módszereinek és adatfeldolgozásának alapjairól, dr. R. Budell (Németország) pedig a Flat Bed Scannerek csillagászati alkalmazásáról tartott előadást.

A kis távcsövekkel kapcsolatban beszélt prof. H. Rovithis-Livaniou (Görögország) a változócsillagok észleléséről, ill. a „Kis távcsövek szerepe az új kutatásokban” címmel P. Pessev (Bulgária). Sajnos nincs mód az összes előadást megemlíteni, pedig mind érdemes lenne rá.

A nyári iskolán a diákok is lehetőséget kaptak a felszólásra. Több prezentációt lehetett hallani, a kiállított poszterek mellett. Nekem is lehetőségem volt önálló kutatásaimat felvázolni a Nap felszínének mágneses jelenségeiről.

Esténként megfigyeléseket lehetett végezni az obszervatórium távcsöveivel. Az idő-

járás sajnos csak egy-két éjszaka kedvezett, de a fiatalok a többi éjjel is kitartóan várták kártyázva, énekelve és táncolva, hogy kiderüljön az ég.

Nappal az előadások után kirándulást is szerveztek a mindentről nagy odaadással gondoskodó szervezők, így volt szerencsénk meglátogatni a „belgradcsiki sziklákot”, amelyek közül egy-egy kísértetiesen hasonlított egy majomfejre, gyermekét ölelő anyára, emberi arcra, vagy többnyire egy gombára. Úgy tartják, természetesen módon formálódtak különös alakúra.

Meglátogattuk az impozáns Belgradcsik Erődöt is, ami pár percnyi sétára van az

obszervatóriumtól. Az erődöt még a rómaiak építették a sziklát kivájjva, és az I-III. században állt a stratégiai útvonalak védelmének szolgálatában.

Ugyancsak Belgradcsik régiójában van a Magura-barlang, ami bámulatos cseppkövekkel és 12000 éves barlangrajzokkal van tele. A rajzok meghökkenítőek és nagyon elgondolkodtatóak. Helyenként érintetlenek maradtak, és az ember úgy láthatja őket, ahogyan készítőjük több, mint tízezer évvel ezelőtt. Lenyűgöző látványt nyújtottak a guanóval felrajzolt női és férfi alakok, állatfigurák és szakrális jelek. Mai napig csak sejtéseink vannak afelől, hogy egyes különös jelek vajon mit is jelenthettek.

A barlangnak van egy másik bejárata is, a barlangi borpince felől. Megkóstolhattuk a bonyolult és különleges módszerrel készülő bort, ami mindenkinek nagyon ízlett. A barlang tökéletes környezetet biztosít a lassan nemesedő bornak, mivel itt az év minden napján pontosan 12 Celsius fok a hőmérséklet.

Egy szó, mint száz – hasznos és érdekes volt a csillagászati találkozó, csodás volt a környezet, és mindenki láthatóan jól érezte magát.

Ezúton is köszönöm a belgradcsiki nyári iskola szervezőinek, hogy lehetővé tették a részvételemet, és ilyen emlékeztetéssé tették a Bulgáriában eltöltött napokat.

Krista Larisza Diana
beta_regio@yahoo.co.uk

Egy kis űrtörténelem: 2003. október 15.

Ma már nemzeti hősként ünneplik Jang Li-vejt, Kína első saját űrhajósát. Nevét véglegesen beírta az űrtörténelembe, közvetlenül Jurij Gagarin és Alan Shepard mellé. Az Egyesült Államok és Oroszország után Kína a harmadik nemzet, amely önerőből embert juttatott az űrbe.

Név: Jang Li-vej.

Születési dátum: 1965. június 21.

Foglalkozás: vadászpilóta (1350 órát repült űrutazásáig).

Kiképzésének kezdete: 1998.

Űrhajó: Sencsou-5.

Űrrepülésének időtartama: kb. 21 óra.

Vitorlák, hullámok, fellegek

Egy vitorlásverseny széljegyzetei

Bár már közel egy álló napja talpon voltunk, ennek ellenére mindenki frissen és fűrgén végezte feladatát. Már amennyire lehet fűrgén ücsörögni, illetve fekdüdni egy szinte mozdulatlan vitorlás hajón. Én a lélegzetemet is visszafojtva markoltam a kormányrudat és lestem a széljelző szalagok minden apró rezdülését. Gondolataimban az előző nap reggelének eseményei jártak: már egy órával a rajt előtt több száz hajó kihajózott a kikötőből. Mindenki az utolsó simításokat végezte, s az egyre erősödő szélhez próbálta igazítani vitorláit. Pontban kilenckor eldőrdült a startpisztoly és valamivel több, mint négyszáz hajó vágott neki, hogy minél rövidebb idő alatt megkerülje a Balatont. Nem sokkal a rajt után a szél feltámadt, s ennek hatására a hullámok is megnöttek. Az orrban éppen én töltöttem be az ügyeletes súly szerepét, ami ebben az esetben azzal járt, hogy körülbelül öt másodpercenként nagy adag víz zúdult a nyakamba, amikor a hajó orra a hullámokba fúródott. *Mit nem adnék*

Egy 50-es cirkáló – a Balaton egyik legszebb hajója.

most annak a szélnek a legkisebb töredékéért is! – gondoltam, mivel szalagjaink teljesen átadva magukat a gravitáció erejének, függőlegesen lógtak. A legkisebb fuvallat is messze elkerülte hajónkat.

Az éjszaka sötétjét kezdtek felváltani a hajnal fényei, bár látni még mindig nem láttunk mást, csupán néhány hajó bizonytalanul pislákoló fényeit. Július közepe volt, s annak ellenére, hogy két vastag pulóver volt rajtam, borzongtam a hidegtől. Úgy éreztem, hogy reszketésem átterjed az egész hajóra, s lepillantva a vízre, látni véltem a hajótest által keltett hullámokat. *Bolondság!* – gondoltam, majd körbepillantottam. A reggeli párában már felrémlett egy-egy közeli hajó sziluettje, s megnyugodva láttam, hogy ők is lógó vitorlakkal várakoznak.

Hirtelen csuklani kezdtem, amitől lassan ringatózni kezdett a hajó. Soha nem hittem volna, hogy egy két tonnás testet ekkora erő kifejtéssel mozgásba lehet hozni! *Psszt! Kírázod a vitorlából a szelet!* – szólt hátra egy zsörtölődő hang, valahonnan a hajó elejéről, bár egyetlen apró mozdulatot sem láttam. Mindkét ember úgy feküdt a fedélzeten (a hajó optimális terhelése érdekében), mint egy-egy odavetett zsák. *Milyen szelet?* – merült fel bennem a kérdés, de inkább csendben maradtam. Ilyenkor minden felesleges mozdulat egy-egy elvesztegetett centimétert jelenthet.

Ovatosan hátranéztem, s ekkor megfagyott ereim-

ben a vér. Közvetlen közelünkben három, a miénkkel azonos hajóosztályba tartozó hajó lopakodott. Kicsit távolabb talán még kettő, bár ők messze voltak ahhoz, hogy típusukat pontosan meg tudjam állapítani a hajnali szürkéségben. Már éppen előreszóltam a többieknek, hogy megosszam velük a látottakat, mikor előlről egy halk, elfojtott káromkodás hallatszott, majd egy alig hangosabb hír érkezett: *előttünk... tizenegy óránál... két másik Dolphin!... Majd kicsit hangosabban: látom a célt!... Az irány... fél fokot keletre! Azaz távcsővel már látni a célt!* Erre a híre gyorsabban kezdett verni a szívem, minek hatására kiolvadt ereimben a vér.

Próbáltam a látottakat elefelejteni és a fél fokos irányváltást végrehajtani. Azt, hogy egy ilyen látszólag semmisség, mint a fél fokos irányváltás, milyen nehéz lehet, csak az tudja, aki már próbált egy álló hajót irányba fordítani. Másodpercek, talán percek, számomra inkább órák teltek el, de elfordultunk. Már én is látni véltem a célvonalat jelző zsúrihajót és a bóját.

Váratlanul a Tihanyi-félsziget felől enyhe szellő érkezett. Igen, az előttünk levő két Dolphin egyre távolodott, ők már megkapták a frissülést. Lassan megreszkettek széljelző szalagjaink, majd óvatosan, nehogy valakit megzavarjanak, kidagadtak vitorláink, alig érezhetően megdőlt a hajó, s elindultunk. Az előttünk lévő két Dolphin távolodása lelassult, majd megállt, sőt lassan elkezdtünk újra felzárkózni mögéjük.

Ahogy teltek a percek, egyre világosabb lett, a keleti horizont lassan vörösbe burkolódzott. A közeli hajókon már világosan kivehetőek voltak az emberek. Szerencsénkre,

a két előttünk haladó ellenfelünk nem törődött a hajó helyes súlyeloszlásával, valamint a légellenállással, s vidáman üldögéltek, nevetgéltek a hajó tatján. Az egyik hajóhoz alig észrevehetően felzárkóztunk, majd szép lassan melléjük érve elsuhanunk mellettük. Ekkor a nevetés elhalt odaátrol, és vidám Jó reggelt!-emre csak valami mormogás volt a válasz. A másik hajó hamarabb észrevette támadásunkat, és amíg mi mozdulatlanul várakoztunk, addig ők fel-alá szaladgáltak a fedélzeten és próbálták minél jobban beállítani a vitorlákat, aminek csupán az lett az eredménye, hogy a hajó egyre lassult, mi pedig őket is lassan a hátunk mögött hagytuk.

Eddig szinte csak rájuk tudtam koncentrálni. Mivel mindkét hajót szélalatti oldalon kellett megelőznöm (azaz felőlük fűjt a szél), ezért nagyon kellett vigyázni, hogy milyen távolságról kerülöm őket, hogy az előzés pillanatában nehegy kifogják a szelet vitorláinkból, és megálljunk. Most már senki nem volt előttünk és időközben a célvonalhoz karnyújtásnyira kerültünk. A reggeli szél egyre erősödött, aminek hatására hajónk már érezhetően megdőlt. Még pár pillanat, s lassan átsiklottunk a célvonalon. Mikor a hajónk tatja is átért, a vérvörösben úszó keleti horizonton felbukkant a Nap, s kirobbanó sugarai köszöntötték az utolsó pár kilométeren lezajlott csata győzteseit.

Tisztában vagyok velem, hogy nem mindenkinek adatik meg, hogy részt vegyen vitorlásversenyeken. Ezt a történetet is, mely az idei Kékszalag Nagydíjon esett meg, csak azért meséltem el, mert talán így tudom legjobban átadni a hajón eltöltött órák hangulatát, valamint mert nagyon sok minden itt leírt esemény egy átlagos, hétvégi vitorlázás során is előfordulhat. Mik is ezek pontosan? Vegyük sorra őket, például a szélerősség függvényében.

A legjobb vitorlázó idő az olyan, amikor süt a nap és nem túl erős, egyenletes, kifűjt szél van. Ilyenkor kényelmesen halad a hajó, lehet beszélgetni, napozni, kicsit ugyan megdől

a hajó (10-20°-ban), de ez még senkit nem zavar. A legtöbb vitorlás tulajdonosa ilyen időben hagyja el a biztonságos kikötőket.

Előfordulhat azonban, hogy megerősödik, sportosabbá válik a szél. Ha még mindig szépen egyenletesen fúj, akkor csupán annyi a különbség az előző, kényelmes, nyugdíjas vitorlázáshoz képest, hogy jobban megdől a hajó. Ilyenkor már nehezebb a helyváltoztató mozgás a fedélzeten, és a légénység kevésbé vízhez szokott része általában már csak egyhelyben üldögél; de még ezt is mindenki élvezni szokta.

Kicsit kellemetlenebb, ha a szél már nem egyenletesen fúj, hanem pöffös lesz, ami azt jelenti, hogy kisebb-nagyobb szellőkészek tarkítják az alapszelet. Ilyenkor az egyenletes dőlés megszűnik, és a hajó elkezd düllöngélni. A szél erősségétől és a hajó súlyától függően a dőlés akár a 90°-ot is elérheti, azaz lehetséges, hogy a hajó lefekszik a vízre. Na, ez az a pont, melyet már nem élveznek olyan sokan, és ilyenkor előfordulhat, hogy néhányan rosszul lesznek.

Ilyen szélben a vitorlák kezelése is jóval nehezebb már, mert míg egy egyenletesen fújó szél esetében csupán egyszer kell jól beállítani a vitorlázatot, s később már csak akkor kell hozzányúlni, ha irányt változtatunk, addig pöffös szélben folyamatosan kezelni kell a köteleket. Ilyenkor fordulhat elő az is, elsősorban olyankor, ha a hullámokkal szemben, vagy közel szemben haladunk, hogy felcsap a víz a fedélzetre, esetleg egy idő után folyamatosan

Spinakkerrel (gyengeszeles hátszélvitorlával) gyorsabb.

zúdul ránk. Túl erős szél esetében be is kell reffelni, ami a vitorlafelület csökkentését jelenti. A reffelést általában a némi tapasztalattal rendelkező emberek végzik, mivel egy erősen, s ráadásul folyamatosan különböző szögben dőlő hajóról könnyen a vízbe lehet pottyanni.

Ez persze nem is olyan rossz, ha az ember direkt csinálja. Forró nyári napokon megszokott dolog, hogy a hajóról hátrafelé kötelet dobunk a vízbe és belekapaszkodva huzatjuk magunkat. Ilyenkor két dologra kell odafigyelni: az egyik, hogy vigyázni kell, nehogy kicsúszzon kezünkől a köté, mivel a leglassabbnak tűnő vitorlás hajó is jóval gyorsabban megy, mint ahogy azt gondolnád, s pláne, mint ahogy úszni

tudsz. A másik fontos dolog, hogy csak jól a testhez rögzített fürdőruhában érdemes vízbe menni, mert a sebesség ebben az esetben gyorsan vetkőztet. Persze mondanom sem kell, hogy mint oly sok jó dolog a Földön, a szabályzatok szerint ez is tilos. Tehát ha rendőrmotoros közeledik felétek, gyorsan vissza kell mászni a hajóra.

Az is előfordulhat azonban, mint ami velünk a befutó hajnalán, hogy teljesen elül a szél. A mai napig csodálom, hogy ezek a hajók milyen kicsi, számunkra már egyáltalán nem érezhető szelet is képesek befogni, ám néha még ennyi sincs. Ilyenkor, pláne ha fentről erősen tűz a Nap, szintén jól esik egy kis fürdőzés. Nem árt azonban vigyázni, és horgonyt vetni, de minimum leengedni a vitorlákat, nehogy úgy járjunk, mint egy kedves ismerősöm, aki ezt nem tette meg, megjött a szél, s akkor aztán szaladhatott, akarom mondani, úszhatott a hajója után!

Persze a végtelenségig lehetne sorolni, hogy miért is jó vitorlázni. A hajóra szállás, és kihajózás pillanatától kezdve, a vízben töltött békés, nyugodt órákon át, amikor átadhatod magad teljesen a gondolataidnak, vagy barátaidnak, egészen a következő kikötőben váró forgatagig. Nem is beszélve a hajón töltött estékről, amikor csende-

sen iszogatva nézheted a csillagokat, majd a halk vízcsobogásra, kellemesen ringatózva alszol el. Megvannak a maga szépségei a rövid, hétvégi vitorlázásoknak, a hosszabb túrázásoknak, és a még hosszabb, már csak egy-egy megszállott által úzótt Földkerülő utaknak is. Nem is beszélve a vitorlásversenyek hangulatáról. Egy biztos: szomorú embert hajón, vagy kikötőkben én még soha nem láttam.

Vannak természetesen kellemetlen utóhatásai is a vitorlázásnak: ha szeles időben hosszabb ideig vizen van az ember, amikor kilép a szárazföldre, az érdekesen imbolyog alatta. Egy-egy hosszabb, több napos, hetes túra után ez a furcsa érzés akár napokig fennállhat. Ám van ennél sokkal komolyabb hatása is az emberre: aki egyszer vízre száll, az utána mindig visszavágyik egy hajóra és ez a kór annyira elhatalmasodhat rajta, hogy már minden szabad idejét és felesleges fillérjét erre költi.

Ennek ellenére én azt mondom, hogy egyszer mindenképpen mindenkinek ki kell próbálnia. Már csak azért is, mert nem tudok még egy olyan ténykedést mondani, ahol az embernek ennyire a természettel együtt kell működnie, s ugyanakkor ilyen kézzelfoghatóvá válik a szabadság érzése.

Babinszki Edit

Rajt!

Tarokk

A rovatvezető kedvenc kártyajátéka

– Gazdag mynheerek vagyunk... – kezdte Pipacs. – Hozni neked csodálatos ajándék... Rézkarika, bételdió, mind lenni csomagban neked bele. Ha te tied barátságod nekünk adni belénk...

– Lenni Bililimu nagy főnök, nevemtől elsápad az egész világ – mutatkozott be a zöld őrült.

– Ezt rég tudom, Bililimu. Nevedet ismerik egyik óceántól a másikig, és nagy fehér uralkodók rettegik tőle magukat tőled. Mondd meg nekem, hogy mit kívánsz tőlem neked barátságodért cserében hozzád?

– A nagy király azt kívánja magának tőletek, hogy adni neki fehérek csomagjuktól, amit ők neveznek maguknak úgy, hogy tarokk-kártya.

(*Rejtő Jenő: Pipacs a fenegyerek*)

A fenti példa is mutatja, hogy nem érdemes úgy kilépni az utcára, pláne világkörűli útra indulni, hogy nem viszünk magunkkal tarokk-kártyát.

További irodalmi kutatásokat folytatva kiderül, hogy Rejtő életművében további négy helyen található utalás erre a remek kártyajátékra. Persze azon sznobok, akik a magyar irodalom emegyöngyszemeit ponyvának tartják, esetleg más bizonyítékok felvonultatását igényelhetik a tarokk irodalmi jelentőségének alátámasztására. Az ő szemüket talán egy Németh László idézettel lehetne kiszűrni:

Béla: Minden becsületes ember tarokkot játszik. A tarokk meg a bridzs két világnézet. Aki tarokkozik, úrnak született, aki bridzsezik, kupecnek. Volt itt egy malomellenőr, az asszonyok ámuldoztak milyen bridzsművész; tarokkban elfogta a partnere huszonegyét.

Sata: Az nagy bűn?

Béla: Mit mondjak? Mint elszeretni a barátod lányát. (Villámfénynél)

Talán ezen a ponton érdemes elárulnom, hogy miről is beszéltek. Valójában hogyan

néz ki a tarokk-kártya? Tartalmaz egytől huszonegyig sorban számozott lapokat (ezeket tarokkoknak szokás hívni), valamint egy bohócot ábrázoló lapot (amit itt skíznek neveznek, egyébként emlékeztet a Jokerre). A csomag többi része színes lap (a francia kártya négyféle színével egyezik meg: káró, kör, treff, pikk).

A tarokk ugyan a magyar kultúra oszlopa, de idegen tájakon, régi korokban keletkezett. A játék gyökerei a XV. századi Olaszországba nyúlnak vissza. A XVII-XVIII. században Firenzében nagyon népszerű volt a Minchiate nevű játék, amelyet 97 vagy 98 lappal játszottak. De különböző 63-64 lapos tarokk-változatokat játszottak például Szicíliában, vagy a 62 lapos Ottocento nevű játékot Bolognában.

Később a játék tovább terjedt. Játszanak tarokkot Franciaországban, Dániában, Svájcban és Tirolban. Általában háromszemélyes a játék és 78 lappal játszik, de vannak négysemélyes változatai, és van ahol kevesebb lappal (66).

Ezek a játékok már kicsit bonyolultabbak. Nem csak az a cél, hogy minél több pontot üssön a játékos, hanem jutalmaznak bizonyos

figurákat is. Pl.: a Droggn nevű tirolai változatban már játszik a „pagát ultit”, ami azt jelenti, hogy az utolsó ütést a pagáttal (az egyes, azaz a legkisebb ütőerejű tarokkal) kell elvinni.

A Monarchia területén is elterjedt, és még összetettebb és élvezetesebb lett a játék. Itt tipikusan 54 lappal játszották. Ma is tarokkoznak Csehországban, Szlovákiában, Romániában, és a délszláv államokban (főleg Szlovéniában). Van bajor és több osztrák változata is. Valószínűleg a legjobb nem magyar tarokkváltozat az osztrák „Königrufen”. De ez is csak gyenge utánérzése a Magyar Tarokknak.

A Magyarországon játszott legrégebbi (és legegyszerűbb) változat a Húszas-hívásos, vagy Paszkievics Tarokk. A nevét Ivan Fjodorovics Paszkievics tábornokról kapta, aki a '48-as szabadságharcot leverő orosz csapatokat vezette. A magyarok egy Ausztriából átvett tarokk változatot fejlesztettek tovább. A lapok számát 42-re csökkentették, amivel a játék eleve izgalmasabb lett. Valamint kitaláltak egy új figurát, ami félelmetesen izgalmassá tette a játékot: a huszonegyfogás. A „fogás” akkor sikeres, ha a

legnagyobb ütőerejű tarokk (a skíz) elfogja a második legerősebbet (a XXI-est). Ez egy nehéz, ravaszsgot, szerencsét, és persze gondolkodást igénylő feladat. De itt a szégyen, gyenge, magyar XXI-esnek van esélye arra, hogy az erős skíz-Paszkievicset kicselezze, talán ezért ez a furcsa névadás.

A Kiegyezés után a játék gyorsan elterjedt. Az eredetileg három játékos által játszott verziót teljesen kiszorította a négysemélyes változat.

A tarokk e forradalmát több írónk is megörökítette. Jókai a „Historiai Tarokkparti” című 1895-ös írásában, Mikszátth több karcolatában, tarokkozott Móricz Zsigmond és Németh László, valamint megannyi művésznök és politikusunk.

A magyarok azóta is fejlesztgetik a játékot. Még izgalmasabb a néhány figurával bővült Illusztrált Tarokk. Figuráinak számát tekintve világszerte a Magas Tarokk, ami szintén nagyon népszerű, bár szerintem túlságosan visszatorolt benne a XXI-fogás. Kialakult a szerencsefaktorot kiiktató „verseny tarokk”: a Royal-tarokk.

Igazából persze a tarokról nem írni, és olvasni kell, hanem játszani. Indulok is tarokkozni. Búcsúzóul pedig következzen egy Rejtő idézet:

A Nagyságos Asszony bólintott. Ismerte az esetet. Verőné, akinek egyetlen család tragédiája a tarokk és az alsós nevű kártyajátékok miatt állott elő férjével, szomorúan sóhajtott. Miért nem akarta őt soha senki megszököttni sem Párizsba, sem Dél-Amerikába.

(*Boszorkánymester*)

Serényi Tamás

Ui.: Kár volt annyira sietnem. Elfogták a huszonegyesemet. Természetesen a balszerencsés partnerem jóvoltából (itt igazából a szerencsés szót másikkal szokás helyettesíteni).

Abszolút

Plusz egy vicc

Gyorsan elmúlt az egy hónap a Mafigyelő legutóbbi megjelenése óta, most pedig újra a kezdedben tarthatod az újságot és benne a rejtvényt!

Ebben a számban egy Plusz egy vicc feladvány vár rád, amit ha jól fejtesz meg, a kimaradt 5 szóból (és egy A betűből) az alábbi kérdésre adott választ kapod:

- Mi az abszolút gond?

- ...

Két betűs szavak:

ER, GZ, IL, IR, IS, IT, OP, RO, RU, SO, TE, TM, TÓ, UK, ÚR, ZE, ZK.

Három betűs szavak:

ÁNI, DIR, HOT, KAK, LÓT, MÉG, PAN, PIT, SPA, TAB, UDO.

Négy betűs szavak:

ADÁS, AGON, ALLA, ANOA, APOR, ÁLOK, ÁPOL, BASA, BODA, LÁDA, MALI, OFIR, OPEL, OPUS, PALÉ, RAFI, TATI, TATU, TÓLE, VITA.

Öt betűs szavak:

AKELA, ALIDA, ARIKA, ITURI.

Hat betűs szavak:

ALÁDOB, ALPESI, AMITÓL, CSOPAK, ITATÁS, KIZÁRT, KOPULA, LABORC, LIPARI, LUGOSI, PARÓKA, SEBÉSZ, TIKTAK, TROTIL.

Hét betűs szavak:

EDIKULA, HATODIK, KÓTÁBLA, LÁPI PÓC, LOFOTEN, MODULÁL, TETŐZET.

Nyolc betűs szavak:

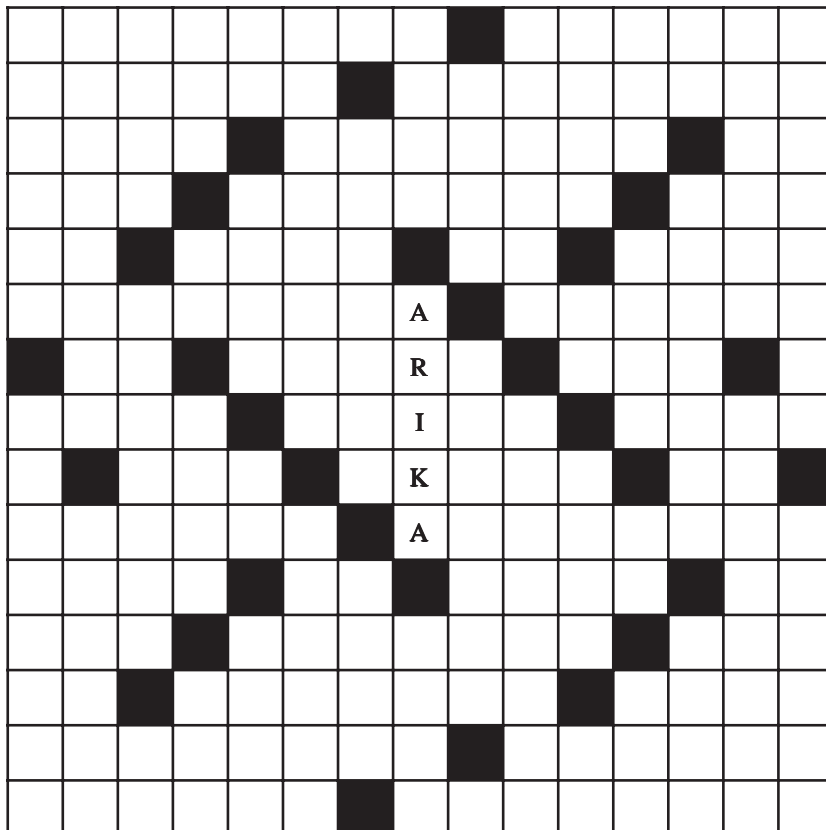
ALAKULAT, ALOGIKUS, ALOPECIA, ASZTALOS, ATIPIKUS, ÁTUTALÁS, BUKOLIKA, LILIPUTI, LITOFITA, MEGŐSZÜL, SZAMNISZ, ÚSZÓDARU, VÁLASZÚT.

A megjelenéstől számított harmadik hét végéig e-mailen rejtveny@mafihe.hu címen várom a megoldást.

Az előző számban megjelent viccre nem érkezett helyes megoldás, így mindhárom nyereménypótlót megtartottuk magunknak.

Remélem, az e heti rejtvénynek nagyobb sikere lesz, s akkor a pótlóink is gazdára találnak!

Szalkay Csilla

Impresszum

Mafigyelő
2003. november

Főszerkesztő:
Babinszki Edit

Tördelőszerkesztő:
Mazsi

Olvasószerkesztők:
Mazsi, Pesta,
Polgármester

Képszerkesztő:
Sipos Balázs

Felelős kiadó:
Oroszlány László

Rovatvezetők:

Makrodinamika:
Balu

Mikrofonállvány:
Balás Márk

Most légy okos!
Szalkay Csilla

Munkamánia:
Dianiska Balázs

Star-Ace:
Csengeri Timi

Szerkesztőség:

Magyar
Fizikushallgatók
Egyesülete

Cím:
1117 Budapest
Pázmány Péter
sétány 1/A.

Telefon:
372-2701

www.mafihe.hu
mafigyelo@mafihe.hu

Következő
szám lapzárta:
2003. november 25.
12.00. óra

Nyomda:
OOK-Press Kft.

Készült
400 példányban.

MAFIHE

Idén is lesznek külföldi,
nyári csereállások. A je-
lentkezési határidő 2003.
december 8., hétfő. A
részletek hamarosan fent
lesznek a <http://mafihe.hu>
honlapon, érdeklődni lehet
Patay Gergelynél a
csere@mafihe.hu címen.

Koppenhága!

Michael Frayn színművét újra
megnézhetitek
november 29-én.

Meghívók a
belonohy@yahoo.com
vagy a
eziigi@fibermail.hu
címen igényelhetők.

December 18.
Fizikus Mikulás
és Ortway-ered-
ményhirdetés

Ezúton tudatjuk a lelkes
szurkolókkal, hogy a
fizikusok focicsapata, a

Dangers

az ELTE TTK-İK Foci-
bajnokság nyolcad-
döntőjébe jutott!